

GEZOND IN ...

STIMULERINGSPROGRAMMA GIDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN

De lessen uit Smallerland en Weststellingwerf

2 GIDS-gemeenten/ Gezond in...

Aanpak gezondheidsachterstanden

4 GIDS zorgt voor samenhang

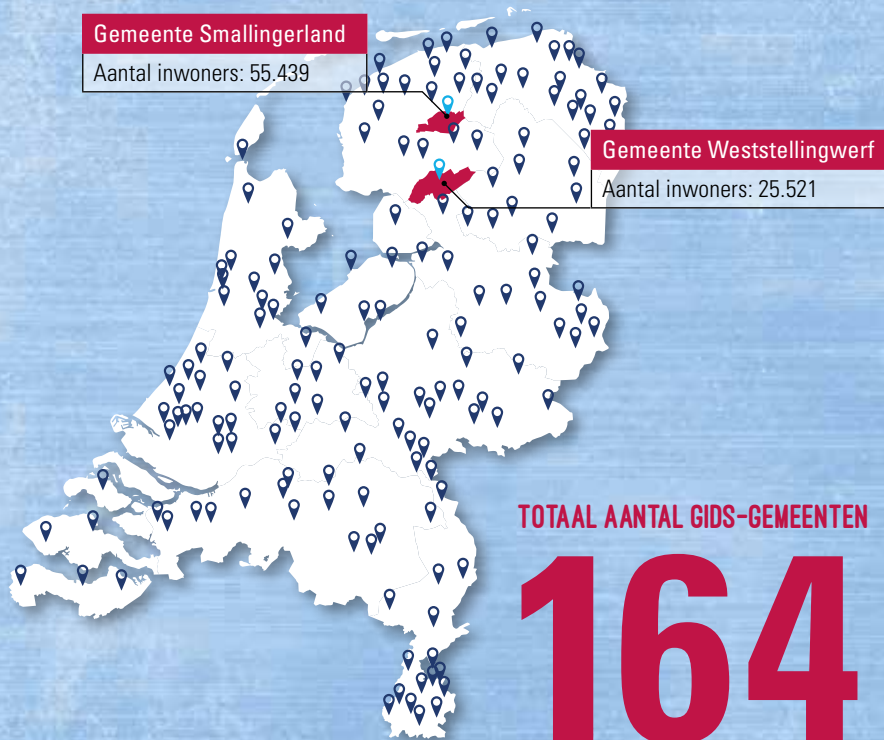
Lessons learned in Smallerland

11 De integrale aanpak past bij ons

Lessons learned in Weststellingwerf

GIDS-gemeenten

Het terugdringen van gezondheidsverschillen is een van de hoofdprioriteiten van het Nationaal Programma Preventie. Via de decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad (GIDS) ontvangen 164 gemeenten vier jaar lang middelen om een impuls te geven aan een integrale aanpak.

OVER GEZOND IN...

Het stimuleringsprogramma Gezond in... adviseert gemeenten hoe zij hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden kunnen versterken en stimuleert bestuurders, professionals en organisaties uit verschillende disciplines om hieraan bij te dragen. Met onder andere landelijke en regionale bijeenkomsten, praktische instrumenten en een interactief online platform dat alle initiatieven en betrokkenen met elkaar verbindt.

Gezond in... wordt uitgevoerd door Pharos en Platform 31 met financiering van het ministerie van VWS.

'GIDS is geen
project maar
een beweging'

'We mobiliseren
de eigen kracht
in de wijk'

'Zorg ervoor dat
betrokken partijen
elkaar weten
te vinden'

'Samenhang is
het sleutelwoord'

Voorwoord

Hierboven staan enkele uitspraken uit de Friese GIDS-gemeenten Smallingerland en Weststellingwerf. Hoe pakken zij de tendens van toenemende gezondheidsachterstanden aan? Hoe betrekken zij burgers actief en zorgen ze voor samenhang? Hoe werken zij samen met de eerste lijn en andere ketenpartners? En hoe kunnen hun inwoners ook in de toekomst de vruchten blijven plukken van alle goede initiatieven?

Kortom, wat zijn de lessen die deze gemeenten trekken na ruim twee jaar GIDS en Gezond in...?

Gezond in... vroeg het de gemeenten zelf: de verantwoordelijke wethouders, de GIDS-projectleiders die lokale partners bij elkaar brengen, beleidsmedewerkers en de teamleider van een gebiedsteam. De komende maanden gaan we de lessen uit veel meer GIDS gemeenten bundelen. Vooruitlopend op deze publicatie en in het licht van het werkbezoek van staatssecretaris Van Rijn, publiceert Gezond in... de lessen uit Smallingerland en Weststellingwerf. Twee Friese gemeenten die de aanpak op hun lokale leest snoeien. Een ding hebben ze met elkaar gemeen, GIDS/ Gezond in... brengt samenhang met burgers in de hoofdrol!

Gemeente Smallerland kijkt terug op de eerste twee jaar **GIDS zorgt voor samenhang**

De integrale aanpak was voor gemeente Smallerland niet nieuw. Maar GIDS maakte het mogelijk om die aanpak te verstevigen, te verbreden en inwoners actief te betrekken. Samenhang is daarbij het sleutelwoord. Geen losse projecten van verschillende afdelingen, maar een 'beweging' met een gezamenlijk doel: het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Wat was daarvoor nodig en welke lessen kunnen andere gemeenten daar wellicht uit trekken? FOTOGRAFIE JELMER DE HAAS

Marja Krans, wethouder gemeente Smallerland
voor onder andere gezondheid, jeugd en cultuur

Anke de Vries, senior beleidsmedewerker
gemeente Smallerland

Wat hebben jullie in het kader van GIDS gedaan?

Marja Krans, sinds 2014 wethouder van onder andere gezondheid, jeugd en cultuur, vertelt dat Smallerland gezondheidsachterstanden al enkele jaren op het netvlies heeft. De gemeente had al ervaring met Gezonde Slagkracht en JOGG. 'Zo lag er al een mooie basis. Met de GIDS-gelden kunnen we onze aanpak verder uitbouwen en borgen.' Senior beleidsmedewerker Anke de Vries: 'We hebben gezamenlijke ambities geformuleerd tijdens een heisessie. Dit heeft gezorgd voor een breed draagvlak vanuit verschillende beleidsterreinen.'

Anneke Meijer, programmaleider GIDS vertelt dat ze zijn begonnen met een startfoto van de GIDS-wijken: een overzicht van alle relevante gegevens over de wijk, de bewoners en hun gezondheid. 'Daarmee zijn we in gesprek gegaan met professionals en bewoners. Dan

ontdek je wat er al gebeurt en wat er leeft. De woningbouwverenigingen en het welzijnswerk hielden bijvoorbeeld al huiskamergesprekken. GIDS zorgt voor verbinding en afstemming van alle initiatieven en legt de hiaten bloot.'

Krans noemt een inspirerend project als voorbeeld, 'Belangrijk in de wijk', dat zich richt op mensen die weinig participeren. 'We komen echt achter de voordeur om te bespreken wat iemand voor zichzelf en de wijk kan doen. Dankzij dat project zagen we het aantal vrijwilligers in de wijk stijgen én het is een mooi voorbeeld van portefeuille-overstijgend werken door GIDS.'

Meijer beschrijft hoe het project Belangrijk in de wijk onderdeel is geworden van de Gezond in...-aanpak. 'De medewerkers uit het gebiedsteam gingen al naar wijkbewoners toe. Zij weten dus wat er leeft onder de doelgroep en hoe je een huisbezoek aanpakt. Een mooi

WERKBEZOEK OP 5 SEPTEMBER

'Burgers zijn hoofdrolspelers', luidt een van de Gezond in... pijlers. Dat is een belangrijke boodschap tijdens het werkbezoek van staatssecretaris Van Rijn op 5 september 2016. Burgers die actief zijn als vrijwilliger vertellen wat GIDS heeft betekend in de strijd tegen eenzaamheid, armoede en overgewicht. Ook een

bezoek aan basisschool De Wiekslag staat op de agenda. Leerlingen van deze school trekken geregeld samen op met ouderen van het naastgelegen wijk- en zorgcentrum De Wijken. Ouderen lezen de kinderen bijvoorbeeld voor, ze eten met elkaar of ze werken samen in de moestuin. Anke de Vries: 'Dat is nou echt integratie in de wijk.'

Anneke Meijer, programmaleider Gezond in... gemeente Smallerland

KOEK: KLIM OP EIGEN KRACHT

Participatie is een belangrijk onderwerp in Smallingerland, dat dankzij GIDS nog meer aandacht krijgt. Een voorbeeld daarvan is KOEK, Klimmen Op Eigen Kracht, een traject dat wijkbewoners helpt om hun talenten in te zetten en zo hun dromen of wensen waar te maken. 'We zien dat inwoners opbloeien', vertelt Anneke Meijer. 'En we zien dat meer inwoners zijn gaan participeren.' Marja Krans noemt een dame die gezonder wilde leven. 'Zij is een vrijwilliger geworden bij LEFF (programma voor ouders en kinderen boven gezond gewicht). Zij kent de wijk en de wijk kent haar. Door het programma heeft ze zelf ook weer een positief zelfbeeld gekregen. Het werkt dus twee kanten op.'

voorbeeld is hoe zij een eenzame vrouw hebben ondersteund bij het opzetten van een initiatief in de wijk. Dat is gelukt: de bewoner gaat aan de slag om zelf een wandelgroepje in de wijk op te zetten. En de vrouw heeft het gevoel dat ze er weer toe doet in de wijk. Zoiets kan dus beginnen met een vraag tijdens een huisbezoek.'

Wat zijn de belangrijkste opbrengsten van GIDS?

Krans: 'De GIDS-gelden zijn echt essentieel voor het uitbouwen en borgen van onze aanpak. Zonder GIDS zouden we politiek-strategisch gezien allemaal losse projecten doen terwijl je nu als bestuurders de handen in elkaar kunt slaan voor een integrale aanpak.'

'Die omslag in denken heeft ons behoorlijk wat opgeleverd'

We staan bestuurlijk, tactisch en operationeel voor dezelfde doelen, en dat geeft enorm veel energie! Daardoor kunnen we meer realiseren. Er is samenhang.'

De Vries wijst erop dat de opbrengsten niet altijd even concreet zijn. 'De Gezond in...-aanpak krijg je niet binnen vier jaar voor elkaar. We zijn vooral bezig om burgers in de hoofdrol te krijgen en meer regie te geven.'

Meijer: 'Het is natuurlijk veel gemakkelijker om te zeggen: we gaan die en die interventie doen. Maar GIDS is geen project, het is een beweging.'

Welke beweging zien jullie op dit moment?

Krans: 'Ik word heel blij van de mentale omslag die plaatsvindt. Inwoners en organisaties denken niet meer als eerste: wat kan de gemeente voor ons doen? Maar ze vragen zich steeds meer af: wat kunnen wij zelf doen?'

Meijer: 'Als je in de GIDS-wijken door een

Gezonde School loopt, zie je dat de kinderen fruit eten en water drinken. Het is niet de gemeente die dat stimuleert, nee, iedereen omarmt het idee. Daar ben ik trots op.'

De Vries: 'Het komt steeds vaker voor dat wij niet alles hoeven te bedenken. Die omslag in denken heeft ons behoorlijk wat opgeleverd.'

En binnen het gemeentehuis?

De Vries: 'Collega's zijn zich ervan bewust dat we een brede definitie van gezondheid hanteren. We hebben gevraagd wat zij vanuit hun domein kunnen doen om gezondheidsachterstanden terug te dringen. Vroeger moesten we overal zelf op af, nu worden we steeds vaker uitgenodigd. We hebben laatst bijvoorbeeld input geleverd voor het fiets-beleidsplan en zijn nu betrokken bij 'Routekaart duurzaam Smallerland'. Meijer: 'Een collega die met schuldhulpverlening bezig is, wil GIDS daarbij betrekken om de relatie met gezondheidsachterstanden te leggen. Je merkt dat de investering van de afgelopen jaren nu iets gaat opleveren.'

Wat is de bijdrage geweest van GIDS en Gezond in...?

Krans: 'Ik vind het mooie van GIDS dat alle goede dingen met elkaar verbonden worden. En zonder dat het bedreigend wordt vanwege tegenstrijdige belangen. Met GIDS hebben we bekeken welke belangen we aan elkaar kunnen koppelen. Gezond in... helpt ons met kennis: we hoeven het wiel niet zelf uit te vinden. Er is al een heleboel kennis bij andere gemeenten. We kunnen bij elkaar kijken en buurten.'

De Vries: 'Er is veel expertise bij Gezond in... waar we op terug kunnen vallen. Tegelijkertijd

'We krijgen weleens kritiek op 'dat eindeloze gepraat', maar het heeft wel gezorgd voor een groot draagvlak in de wijken'

blijven we ons eigen pad volgen. Het is fijn dat de aanpak landelijk aandacht krijgt. Dat helpt om anderen mee te krijgen.'

Hoe nu verder?

De tijd zal leren of de integrale aanpak voldoende geborgd is, vindt De Vries: 'Wat als er een nieuw college komt? Wordt het beleid dan voortgezet?'

Meijer: 'Daarom is het zo belangrijk dat de aanpak in het DNA van iedereen en het gemeentelijk beleid terechtkomt.'

Krans: 'Het wordt ook spannend als de GIDS-gelden ophouden te bestaan. Hebben we in korte tijd alles voldoende geborgd? Ik moet er niet aan denken dat Anneke als programma-leider nu al moet vertrekken. Haar aanjaag-functie is namelijk heel belangrijk. Een verlenging zou ik zeer toejuichen. We weten dat gezondheidsachterstanden weerbarstig zijn en dat de aanpak ervan een proces van lange adem is. Zeker bij preventie, want gezondheidseffecten ga je pas op langere termijn zien. Bovendien zijn er veel partijen bij betrokken. Je moet investeren in die samenwerking, ook met de eerste lijn en de zorg-verzekeraar. Dat kost tijd.'

MOTIE GROENLINKS IS 'EEN OPSTEKER'

Begin juli 2016 nam de gemeenteraad van Smallerland een motie aan van de GroenLinks-fractie over gezondheidsachterstanden. In deze motie verzoekt de raad het college onder andere om 'bezuinigingsmaatregelen expliciet te toetsen op hun effect op de sociaal-economische gezondheidsverschillen.'

Wethouder Marja Krans: 'Ik was daar heel blij mee. Echt een opsteeker.'

SAMENWERKING MET OPBOUWWERK EN SPORT

Binnen GIDS is vanaf het begin intensief opgetrokken met het opbouwwerk en sport. De Vries: 'Samen hebben ze gekozen voor de nieuwe bredere functie van coach Sport & Bewegen'. Die werkt voor de hele wijk en vormt de schakel tussen de vele initiatieven. De coach kan ook letterlijk de wijken 'in beweging' krijgen.

Welke lessen willen jullie andere gemeenten meegeven?

LESSONS LEARNED

Stop met denken
in hokjes

De Vries: 'Het is best lastig om integraal te werken, en we doen het nog niet perfect, maar we zijn behoorlijk op weg.'
Meijer: 'Duidelijke pijlers en sporen van het ondersteuningsprogramma Gezond in... zorgen ervoor dat je doelen en domeinen aan elkaar kunt verbinden. Deze ondersteuning helpt lokaal om de juiste keuzes te kunnen maken. De Vries: 'Via het spoor fysieke omgeving ontdekten we dat veel van onze collega's vanuit een eigen invalshoek met dit thema bezig zijn. Nu proberen we dat aan elkaar te verbinden en elkaar te versterken.'

GA IN GESPREK
MET INWONERS

Bijvoorbeeld om te ontdekken wat er leeft in de wijk, om samen keuzes te maken en om te onderzoeken wat inwoners zelf kunnen doen.
Krans: 'Wij vragen inwoners: wat kun jij betekenen voor de wijk?'
Meijer: 'In de wijk Trisken was een leeg veldje, waar iemand fitness-toestellen wilde plaatsen. Die zijn er gekomen, maar wel verbonden aan andere activiteiten in de wijk zoals op school. Elke dinsdagavond wordt er bijvoorbeeld een 'bootcamp' gehouden. Inwoners die eerst hun huis bijna niet uitkwamen, helpen nu mee bij het organiseren.'

Doe af en toe
een stapje opzij
om collega's de
eer te gunnen

Krans: 'Bestuurders willen graag snel resultaat boeken, maar ik doe graag een stapje opzij om bijvoorbeeld mijn collega van sport de ruimte te geven. Zo dienen we het brede belang van preventie. En je voorkomt dat je jezelf onmisbaar maakt.'
De Vries: 'De integrale aanpak moet niet aan ons persoonlijk kleven, het moet een manier van werken worden.'

DURF TE KIEZEN

Krans: 'Probeer niet alles in één wijk gedaan te krijgen, maak keuzes. Voorkom dat je een wijk overvoert.'
Durf ook keuzes in doelgroepen en thema's te maken. En niet onbelangrijk: sluit aan bij initiatieven waar al energie zit.

ZORG ERVOOR DAT BETROKKEN PARTIJEN ELKAAR WETEN TE VINDEN

Meijer: 'We hebben een krachtig wijkoverleg met onder andere schooldirecteuren, welzijns- werkers en inwoners. Zo zorg je ervoor dat partijen elkaar leren kennen en weten te vinden.'
Krans: 'We krijgen ook weleens kritiek op 'dat eindeloze gepraat.' Maar het heeft wel gezorgd voor een groot draagvlak in de wijken. Zo ontstaat er een beweging en worden wij op termijn overbodig.'

Wees voorzichtig met het noemen van concrete activiteiten in een vroeg stadium

Krans: 'Bestuurders denken in termen van concrete doelen. Met materiaal van Gezond in... konden we de mogelijke effecten op gezondheidsachterstanden laten zien. Dat hebben we gebruikt als onderbouwing voor de aanpak. Maar ik heb bewust nog geen concrete activiteiten genoemd, want we willen niet alles van te voren gaan vastleggen. We werken bottom-up. Juist het proces is zo belangrijk.'

Houd raadsleden goed op de hoogte

Krans: 'Ik ben zelf acht jaar raadslid geweest. Je weerstand groeit als je het idee hebt dat je als raadslid geen grip hebt op het proces. En dat risico is groot bij een procesmatige aanpak waarbij van onderop wordt gewerkt. We hebben daarom besloten om maandelijkse raadsbijeenkomsten te organiseren: niet-politieke sessies waar we vragen van raadsleden beantwoorden.'

‘De integrale aanpak past bij de manier waarop we naar de samenleving kijken’

Gemeente Weststellingwerf neemt de volle verantwoordelijkheid voor het sociale domein, inclusief gezondheidsbeleid. Integrale gebiedsteams hebben daarin een belangrijke rol en de gemeente heeft de medewerkers van deze gebiedsteams in eigen dienst. Tegelijkertijd zoekt de gemeente heel nadrukkelijk contact met de inwoners. Met succes: een ochtend in de wijk leverde in één keer een flinke groep bewoners op die iets voor de wijk willen doen. Hoe heeft Weststellingwerf het GIDS-traject ingericht en welke lessen kunnen andere gemeenten daar wellicht uit trekken? FOTOGRAFIE JELMER DE HAAS

Wat hebben jullie in het kader van GIDS gedaan?

Beleidsmedewerker Jacqueliën Nijboer legt uit: ‘We konden aansluiten bij onze aanpak in een van de andere dorpen, die onder de noemer Bestemming Noordwolde gericht is op participatie en armoede. Die ervaring hebben we meegenomen naar GIDS en richten ons daarbinnen op Wolvega. GIDS heeft gezondheid en alles eromheen veel beter voor het voetlicht gebracht.’

Nika Schnek, GIDS-coördinator: ‘We hebben een gebiedsscan in Wolvega uitgevoerd en daarover hebben we gesproken met professionals, met aandacht voor de verschillende sporen. Het is in dit stadium nog heel lastig om resultaten te tonen. We zijn op dit moment in gesprek met inwoners, daaruit volgt straks een

activiteitenplan met prioriteiten.’

Cor Trompetter, wethouder voor onder andere gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, sociale zekerheid en drie decentralisaties: ‘We proberen de eigen kracht in de wijk weer te mobiliseren. In Bestemming Noordwolde hebben we gekozen voor een integrale benadering. Dat betekent dat we gezondheid niet als apart onderwerp benaderen maar integreren in een aanpak voor het dorp in zijn geheel. Achter gezondheidsachterstanden gaan vaak ook sociaal-economische problemen schuil. Als je die oorzaken niet wegneemt, heeft het dan überhaupt zin om gezondheidsbeleid te formuleren?’

De brede aanpak zie je volgens Klaas Ozinga, teamleider gebiedsteam Wolvega-West, terug bij de gebiedsteams. Hij vertelt dat er drie gebiedsteams zijn die elke vraag integraal kunnen oppakken. ‘We proberen in elk team zo veel mogelijk disciplines bij elkaar te krijgen. Daarin zie je de

Van links naar rechts:

- Nika Schnek, GIDS-coördinator gemeente Weststellingwerf
- Jacqueliën Nijboer, beleidsmedewerker gemeente Weststellingwerf
- Klaas Ozinga, teamleider gebiedsteam Wolvega-West gemeente Weststellingwerf

Cor Trompetter, wethouder gemeente Weststellingwerf voor onder andere gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, sociale zekerheid en drie decentralisaties.

'DECENTRALISEREN, MAAR DAN HOE HET WÉL MOET'

Trompetter heeft een duidelijke visie op de drie decentralisaties die gemeenten de afgelopen jaren te verwerken hebben gekregen. In juni publiceerde hij erover in het tijdschrift Socialisme & Democratie. Onder de titel 'Decentraliseren, maar dan hoe het wél moet' beschrijft hij de aanpak in Weststellingwerf: 'een mix van sociaaldemocratische uitgangspunten, ruimte voor burgerinspraak en een integrale aanpak met steun van de gemeenteraad.'

drie decentralisaties terug. De teams bestaan bijvoorbeeld uit maatschappelijk werkers, jeugdwerkers, reclasseringsmedewerkers, een gedragswetenschapper, Wmo-consulenten op verschillende gebieden, inkomensspecialisten, schulden-experts en een leerplichtambtenaar. Heel breed dus. Die integrale aanpak is heel belangrijk bij het terugdringen van gezondheidsachterstanden. In de gebiedsteams proberen we oorzaken van die achterstanden weg te nemen.'

Jullie noemen hen 'vlechtwerkers'.

Ozinga: 'Ja, dat is een belangrijke term voor ons. Daarmee zeggen we iets over de historie van het gebied, waar de rotan-industrie voor veel werkgelegenheid zorgde. Daarnaast zegt de term iets over onze integrale aanpak. We hebben altijd de juiste mensen in ons netwerk om met een vraag aan de slag te gaan.'

Trompetter: 'We hebben er dus heel duidelijk voor gekozen om niet te werken met aparte jeugd- of inkomensteams.

De integrale aanpak past bij de manier waarop we naar de samenleving kijken.'

Ozinga: 'We volgen de integrale aanpak in nauwe samenwerking met alle organisaties om ons heen. We nemen dus bijvoorbeeld de GGD en politie mee in onze aanpak.

We zitten in elkaars werkveld, spreken elkaar geregeld.'

Wat zijn de belangrijkste opbrengsten van GIDS?

Trompetter: 'GIDS heeft ons geholpen om het gezondheidsbeleid zichtbaar te maken voor de raad. Het helpt ons om uit te leggen: wat doen we en hoe doen we het?'

Ozinga: 'Een heel mooi resultaat is de integrale aanpak die je voor elkaar krijgt. Dat je in staat bent om samen met mensen uit de buurt, ondernemers (zoals de snackbareigenaar) en organisaties iets in gang te zetten. Alleen weet je de uitkomst nu nog niet.'

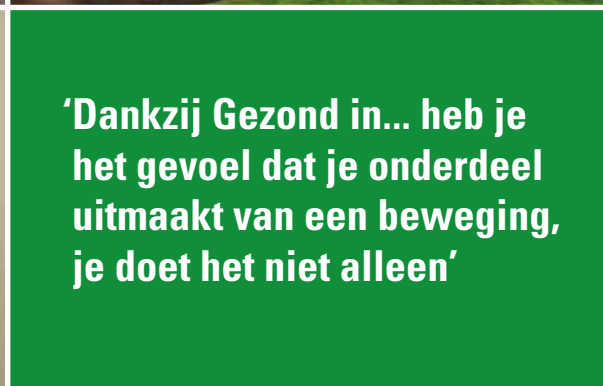
Nijboer: 'Als ik het vergelijk met enkele jaren geleden, ontstaat er echt een beweging.'

Ozinga: 'Een resultaat is ook dat we het experiment durven aan te gaan. Dat doen we met alle partners samen.'

Kunnen jullie een voorbeeld geven van zo'n experiment?

Schnek: 'Om in gesprek te komen met bewoners, hebben we samen met welzijnsorganisaties, buurtsportwerk en de GGD een partytent opgezet in de wijk. Tussen 10 en 13 uur konden mensen langs komen voor een kop koffie en een gesprek. Boven verwachting kwamen er tussen de 50 en 70 mensen op af. We hebben verschillende werkvormen aangeboden: bewoners konden bijvoorbeeld een gesprek aanknopen, post-its met ideeën opplakken of een enquête invullen. Van tevoren hebben we uitnodigingen verspreid in de wijk. Niet

'We hebben afgesproken dat we niet focussen op effecten omdat die op de langere termijn spelen. In plaats daarvan richten we ons op het proces'

‘Dankzij Gezond in... heb je het gevoel dat je onderdeel uitmaakt van een beweging, je doet het niet alleen’

alleen door iets in de brievenbus te stoppen maar ook door mensen op straat aan te spreken of even aan te bellen. Daarbij hebben we al veel informatie over de wijk opgehaald.’ Ozinga: ‘Mensen moeten in beweging komen, met elkaar in gesprek raken. We hadden na afloop een flinke lijst van bewoners die iets voor de wijk willen doen.’

Nijboer: ‘Deze vorm werkte goed voor deze wijk. Maar een volgende keer moeten we weer opnieuw bekijken welke aanpak in de omgeving past. Misschien is het bijvoorbeeld wel handiger om bij een school aan te sluiten. Daarom is het zo belangrijk om vooraf te spreken met mensen die de wijk goed kennen.’

Welke inzichten heeft GIDS opgeleverd?

Trompetter: ‘Wolvega is geen probleemwijk, maar een traditionele samenhang ontbreekt.

Dat heeft een sterke historische achtergrond: een deel van de bewoners komt uit de oost-, een deel uit de westhoek. Bovendien zijn zij deels katholiek, deels protestant en deels ongelovig. De samenleving is behoorlijk ongeorganiseerd, er zijn bijvoorbeeld weinig organisatievormen op buurtniveau. Daar lopen we nu tegenaan. Wie zijn onze aanspreekpunten in de buurt, met wie zoeken we contact? Wat dat betreft is het project een eyeopener. We wisten wel hoe het dorp in elkaar zit, maar het komt nu heel nadrukkelijk naar voren.’ Schnek: ‘Bij de eerste gesprekken met inwoners is naar voren gekomen dat mensen wel degelijk behoefte hebben aan saamhorigheid en buurtactiviteiten. Wat ook op viel was, dat de fysieke omgeving en veiligheid gemakkelijke onderwerpen zijn om met inwoners in gesprek te komen.’

Wat is de bijdrage geweest van GIDS en Gezond in...?

Trompetter: ‘Ik zie een sterke samenhang met de decentralisaties. De gemeente heeft gekozen voor een rol waarbij we het voortouw nemen in het organiseren van sociaal-maatschappelijke processen. Gezond in... biedt een prima aanpak daarvoor.’

Nijboer: ‘Dankzij GIDS en Gezond in... zetten we een veel gedegener proces in gang en kunnen we leunen op wat al bekend is van een goede aanpak. We hebben afgesproken dat we niet focussen op effecten omdat die op de langere termijn spelen. In plaats daarvan richten we ons heel bewust op het proces. Dit betekent omgaan met onzekerheid en geduld hebben. Dat is een wezenlijk verschil met een projectmatige aanpak. Gezond in... heeft voor mij ook een faciliterende rol, bijvoorbeeld door

kennisdagen te organiseren waar ik altijd weer inspiratie op doe. Daarnaast is de adviesrol in de beginfase belangrijk om het proces te starten.'

Trompetter: 'Dankzij Gezond in... heb je het gevoel dat je onderdeel uitmaakt van een beweging. Je doet het niet alleen en je hoeft het niet allemaal zelf te bedenken.'

Wat is er nodig om jullie aanpak te bestendigen?

Trompetter: 'Heel simpel: geld. Niet in de huidige hoeveelheden maar je moet een aanjager hebben. Dat is echt essentieel. Er zal best een moment komen waarop dat niet meer nodig is, maar zo ver zijn we nog niet.'

Hoe nu verder?

Nijboer: 'Als de GIDS-gelden zouden stoppen, zijn we afhankelijk van de politieke keuzes van de raad. Voor de aanjaag- en regiefunctie die je als gemeente hebt, is drie jaar in elk geval te kort.'

Trompetter: 'Drie jaar is inderdaad te kort. Alleen de aanloop kost al een jaar. Voor het project Bestemming Noordwolde hadden we vanaf het begin een toezegging dat de provincie de subsidie in stand zou houden bij een goed verloop. Dat hoeft niet te betekenen dat je met dezelfde middelen doorgaat, maar wel dat je voldoende hebt om de voortzetting te borgen.'

LESSONS LEARNED

Welke lessen willen jullie andere gemeenten meegeven?

ZOEK NAAR OPLOSSINGEN VANUIT MEERDERE DOMEINEN

Trompetter: 'Gezondheidsachterstanden zijn niet het probleem van één domein, maar ze vormen een probleem voor de gehele gemeente. En dus moet de oplossing ook vanuit meerdere domeinen komen via een procesgerichte aanpak.'

ZOEK DE WIJK OP

Schnek: 'Toen de integrale werkgroep was samengesteld, zijn we door de wijk gaan lopen. Gewoon om een indruk te krijgen van de wijk en de bewoners. We merkten tijdens dat bezoek dat veel bewoners nieuwsgierig zijn en graag iets kwijt willen. Zo zijn we op het idee gekomen van de partytent, waar we met bewoners in gesprek zijn gegaan.'

VOORKOM DAT JE STAKEHOLDERS OVERVRAAGT

Ozinga: 'In veel verschillende projecten zitten dezelfde stakeholders. Zij praten mee over bijvoorbeeld JOGG en GIDS en kindermishandeling. Als je die projecten niet combineert, belast je ze met een enorme hoeveelheid werk, zeker in een kleine gemeente als de onze.'

SCHRIJF GEEN DICTGETIMMERD PLAN MAAR VRAAG OM INBRENG VAN BEWONERS

Schnek: 'We hebben meteen de keuze gemaakt om in gesprek te gaan met bewoners en zo aan te sluiten op hun behoefte. We vragen ze niet alleen wat ze met de wijk willen, maar ook of ze willen meehelpen.'

GA NA WELKE KANSEN DE NIEUWE OMGEVINGSWET BIEDT

Trompetter: 'In de nieuwe Omgevingswet speelt gezondheid een prominente rol. Het effect van ruimtelijke ontwikkeling op gezondheid biedt een mooi bruggetje naar de integrale aanpak: een mooie aanleiding om ervoor te zorgen dat nog meer collega's over gezondheid gaan nadenken.'

CONCENTREER JE NIET OP CIJFERS MAAR OP HET VERHAAL ERACHTER

Schnek: 'Toen we een gebiedsscan samenstelden, viel me op dat er over sommige Gezond in...-sporen weinig harde gegevens waren.'

Trompetter: 'Er kwamen rare dingen uit, sommige uitkomsten konden we niet plaatsen.'

Schnek: 'Toen hebben we besloten om ons vooral te richten op het verhaal achter de cijfers. In de cijfers scoorde eenzaamheid bijvoorbeeld hoog. Maar wat ervaren mensen als eenzaamheid? Welke behoefte zit daar mogelijk achter? En welke concrete activiteiten kunnen we dan inzetten om daar wat aan te doen?'

KIJK VERDER DAN GEZONDHEID

Nijboer: 'Ik spreek nog vaak collega's van andere gemeenten die alleen vanuit gezondheid werken en zich ook in hun eentje verantwoordelijk voelen. Ik merk hier echt dat die verantwoordelijkheid door meerdere afdelingen gedragen wordt.'

ONDERHOUD JE CONTACTEN

Nijboer: 'Neem de tijd om collega's van andere afdelingen bij het lokale gezondheidsbeleid te betrekken. Als dat lukt, heeft dat een lang, blijvend effect. Zorg er wel voor dat je die contacten goed onderhoudt, al was het maar vanwege collega's die met pensioen gaan.'

INFORMEER IN BREDE KRING OF MENSEN WILLEN DEELNEMEN AAN EEN STUURGROEP

Trompetter: 'Toen we mensen benaderden voor de stuurgroep, werd daar heel enthousiast op gereageerd, ook door huisartsen bijvoorbeeld. Er bestaat bij veel verschillende maatschappelijke organisaties draagvlak voor een actieve rol van de gemeente in het lokale gezondheidsbeleid. En je moet niet onderschatten welke rol de eerstelijnsgezondheidszorg kan hebben. Als huisartsen en wijkverplegers bereid zijn om mee te doen, heb je al een belangrijke slag gemaakt.'

